

OBNOVLJENI OBRED SVETE SEDMICE

Nakon toliko čekanja konačno smo, barem neki, primili taj priručnik (s dodatkom: Obredi Svijećnice i Pepelnice) tiskan u vatikanskoj tiskari »Polyglotta« 1967. Kako saznajemo iz predgovora, prijevod je priređen još g. 1960. i poslan u Rim na odobrenje i tiskanje. Svi će hrvatski svećenici biti zahvalni prevodiocima i svima koji su se trudili oko tog izdanja, koje će svi kako se nadamo, barem g. 1968. upotrebljavati.

Ovo je u novije doba prva liturgijska knjiga (jer stsl. Misal nije bio svuda prihvaćen) koja je u Rimu tiskana za cijeli naš narod. Čovjek je uzima u ruke oduševljen: format, uvez, papir i crno-crvena slova — sve kao latinska »editio typica«. Međutim, kad naš priručnik malo bolje pregledaš, oduševljenje se dosta smanji. Dosada smo iz Rima bili naučeni primati latinske liturgijske knjige tiskane skoro besprijevakorno, a taj nas priručnik neće posve zadovoljiti. Nakon toliko godina pregledavanja i tiskanja nije smjelo biti u njemu toliko nesavršenosti.

U želji, da se kod 2. izdanja (do kojeg će morati doći, jer se u općoj reformi liturgije spremaju i neke preinake u Obnovljenom obredu svete sedmice) malo više pazi, a i s nakanom da se barem spomenu neka pitanja u vezi s našim prijevodima liturgijskih tekstova, neka je dozvoljeno navesti neke marginalije zapažene kod čitanja tog priručnika.

Pravopis. Svi ćemo se barem složiti da treba biti do-
sljedan u pravopisu koji se odabere. U našem je pak priručniku interpunkcija svakakva, a još više smeta česta, prema latinskome upotreba dvotočja, gdje hrvatski mora stati točka i zarez, samo zarez ili ništa, kao odmah u prvoj molitvi (str. 4). — Upadaju u oči mnoge riječi pisane velikim početnim slovom. Poznato je da time obiluje latinski crkveni jezik, iako i on sve manje, a živi jezici izbjegavaju čestu uporabu velikih slova. Čemu za Jeruzalem pisati Sveti grad (str. VII redak 11), kad i lat. izvornik ima tu malo s? Isto tako za »Obnovljeni obred Svete sedmice« (IX 7) latinski piše »sanctae«. Moglo bi se pisati Vrhovni Svećenik (a ne kao VIII 18 odozdo, i 102, 3) kad je govor o Isusu, a i u tom bi slučaju bilo dovoljno jedno veliko slovo. Kad naš priručnik redovito piše misa, zašto onda Jutrenja i Hvale? Za uskrsno bdjenje upotrebljava ponajviše prvo

veliko slovo (a par puta malo), tako isto i za uskrсни hvalospjev, iako lat. tekst ima »paschale praeconium«. Redovito piše: Čitanje Poslanice (na 10, 15: poslanice) i Slijedi sveto Evandjelje, iako bi možda bilo bolje izbjegavati gomilanje velikih slova (a tako i npr. 138, 3—5). Lat. tekst navodi da je Isus s križa govorio »matri suae«, a naš priručnik piše: svojoj Majci, i odmah zatim neosljedno: Evo ti majke. Još dva barem slučaja suvišnih velikih slova: na str. 144, 9 imamo Uljem spasenja i malo dalje Krizme, a na dnu strane 145. piše Katoličkoj Crkvi, dok latinski ima »catholica«.

Na račun lektora idu tiskarske pogreške, kojih nema baš mnogo i većinom će ih svatko moći sam ispraviti, ali više treba zamjeriti onome koji je upravljao slaganjem crnih i crvenih slova. Estetski izgled kvare neki crni inicijali, koje naš priručnik prema običaju ovakvih izdanja redovito donosi crvene. Više smeta kad iza pričesne formule »Tijelo Gospodina...« odmah naprijed slijedi rubrika istim crnim slovima: »I pobožno primi...« (114, 3). Slično malo dalje: »Zatim nadoda... Kod dvobojnog se tiska naslovi, koji se uz te perikope ne čitaju, redovito donose crvenim slovima i tako ima naš priručnik, osim za sva četiri čitanja na uskrsnom bdjenju (a tu naslove »Molitve« i »Pjesme« ima pravilno), pa postoji opasnost da neupućeni čitač pročita i te naslove, iako rubrika veli da se čitaju bez naslova. Isto tako treba paziti na str. 84. r. 10 i 13; 87, 19. odozdo. Obratno je učinjeno kod Mise krizme (str. 76—7), kad su naslovi čitanja i evandjelja doneseni crveno a imaju se pjevati.

Nedosljednosti. Uz malene spomenute pravopisne i tiskarske nedosljednosti nešto više smetaju jezične i stilske: na str. XIV r. 4 odozdo je pričest pod *misama*, a na XVIII 9 preko *mise*; *thuribulo fumigante* prevodi se na str. 7, 7: *kadionicom iz koje se diže dim tamjana*, a na 8, 9: *s kadionicom koja se puši* (kao hrv. Obrednik 311); kod blagoslova krsne vode na Svetu subotu za *fons baptismalis* upotrebljavaju se na str. 133—140, tri prijevoda: *zdenac* (jedanput: živi zdenac, što baš nema puno smisla), *vrelo* i *studenac*; poslanica se na Svijećnicu završava: *govori svemogući Gospodin*, a na Pepelnicu: *govori Gospodin svemogući*, na str. 116, 14 *incenso* prevodi se *kadom* (tako i na dnu str. 149), a pri dnu stranice razumljivije: *tamjana*.

U našem je priručniku hvalevrijedno prvotni prijevod od g. 1960. ažuriran prema naknadnim odlukama Sv. Stolice. Šteta samo da to nije provedeno svuda. Npr. na str. XV spominju se samo propisi o euh. postu od 6. siječnja 1953; na Sveti petak kod Očenaša pogrešno je ostala rubrika: Na kraju svi dodaju Amen, iako je u samom tekstu pravilno brisan; kod Pričesti istoga dana nije više propisano, kao što ima naš priručnik, da misnik uzme svetu česticu desnom rukom, jer se tom udara u prsi; čitanja kod uskrsnog bdjenja ne treba čitati svećenik (bolje da taj moli samo molitvu poslije tih čitanja) ni klerik čitač, kako stoji na str. 129. pri dnu, nego ih smije čitati svaki sposoban vjernik (ne ženska); u litanijama svih svetih (str. 147. pri dnu) treba ispraviti: neprijatelje svete Crkve *obratiti*; na kraju 5. molitve kod blagoslova svijeća na Svijećnicu treba biti kratak završetak (Koji živiš i kraljuješ po sve vijeke vjekova) i tako isto kod 4. molitve na Pepelnicu (Po Kristu, Gospodinu našem).

Ispušteno. Nigdje u našem priručniku nije rečeno da ne donosi čitav prijevod latinskog izvornika, a ipak je dosta toga ispušteno. Za nekim će manjcima svećenici žaliti. Ispušteno je kod svakog dana Svete sedmice kako se dotičnog dana moli časoslov, što je trebalo donijeti barem za Svetu subotu, jer sigurno ima svećenika koji nemaju pri ruci novu molitvu i dvije nove antifone za vespere tog dana. — Na Misi krizme nije prevedena nijedna rubrika pa ih biskupi i ceremonisti imaju tražiti u lat. izvorniku, ali otkuda da po notama pjevaju predslovlje te Mise? Kod psalama za ulaz, na stepenicama i kod Pričesti, koji se mogu pjevati kod te Mise, kao u zraku visi (str. 79) naslov: Jednostavni napjevi, a donesen je samo tekst. — Na Sveti četvrtak ispuštena je cijela rubrika br. 29 (str. 86), a dobro bi bilo da je svi svećenici pročitaju pa da na taj dan i uvijek učimo vjernike, da im po primitku sv. Pričesti ne treba više pokleknuti nego jednostavno otići na svoje mjesto, kako se to vidi baš iz te rubrike. — Ako su se za taj isti dan mogle ispustiti rubrike br. 32. i 33. (koje govore kako se ima misnik vladati kod oltara na kojemu je presv. Sakramenat) nije se smjela izostaviti rubrika br. 14. (da se na toj Misi ne govori Vjerovanje) ni br. 35, da se te večeri mjesto »Idite u miru« kaže »Blagoslivljajmo Gospodina« i poljubi oltar, te ispušta blagoslov. To sve ima iz-

vornik na tom mjestu, pa iako to obično donosi i Direktorij, spadalo je i u naš priručnik već za to da se svećenika u tom času podsjeti kako ima postupati.

Budući da lat. izvornik između Svete srijede i četvrtka umeće čitav red i kanon mise, ali ne baš sa svim rubrikama kao u misalu, čini to pod skromnijim naslovom: *Ex ordine missae*, dok naš priručnik stavlja tom umetku naslov: *Red svete mise*, a donosi mnogo manje od izvornika. Ispušta sve rubrike (osim onih neprevedenih i stršćih riječi na početku »*Ante pedes Altaris*«) i, što je gore, sve molitve od Vjerovanja do predslovlja, pa je za te potrebite druga knjiga ili tabla, jer se svatko ne može oslanjati na svoje pamćenje. U izvorniku one zapremaju dvije nepune stranice, pa ne bi priručnik mnogo poskupilo da je donio — poput kanona i molitava prije i poslije Pričesti — lat. i stsl. tekst tih molitava.

I kod svečane je Mise uskrsnog bdjenja ispušteno više rubrika, a ako svatko zna da tada na Slavi zvone zvona i da se otkrivaju oltari, dobro je bilo ostaviti rubriku, da se iza Lavabo kaže *Gloria Patri*, i misnika tu podsjetiti, kako čini izvornik, da je te noći (a tako i kod uskrsnog bdjenja) posebni *Communicantes* i *Hanc igitur*, te mu spomenuti stranice gdje će ih naći u kanonu, pogotovo kad kanon nije baš najpreglednije tiskan. (Upada u oči da se riječi posvećenja u našem priručniku tipografski nimalo ne ističu kao što je to običaj u svim službenim izdanjima kanona, a izvornik ih našeg priručnika ima istim slovima čak i u samom misnom formularu Svetog četvrtka.) Isto bi tako naši svećenici bili zahvalni izdavačima, da su na stranicama kanona prilijepljene običajne izbočine (da misnik lakše okreće stranice ili da je, barem zbog kanona, dodana još jedna vrpca).

Kad smo već kod ispuštenoga, tko je kriv da u prvoj rečenici dekreta na str. 4 fali glagol i da stoji *Quadragesimae* valjda mjesto *Cinerum*? — Za dvije sam riječi opazio da su dodane: »*Gospodin*« na kraju str. 22. i »*Sina*« u 1. molitvi Svetog petka, a ne nalaze se u lat. izvorniku.

Prevedeno ne najbolje. Sve su ovo dosada uglavnom formalne manjkavosti, ali ima i stvarnih. Prepuštajući biblične tekstove bibličnim stručnjacima, a pogotovo note muzičarima, evo nekoliko primjedbi na druge tekstove. Zapažene su, dakako, vodeći računa o načelu priređivača, »da

prijevod bude po mogućnosti što doslovniji, kako bi što vjernije odgovarao izvorniku» (v. predgovor), iako se mnogima više sviđa slobodniji prijevod kao što je npr. o. Šagi preveo neke tekstove Svete sedmice.

Mjesto spomena na Gospodinov pogreb (na Svetu subotu str. VII r. 4 odozdo) ljepše bi možda stajalo: na Gospodina u grobu, pogotovo kad u crkv. latinštini sepultura znači i grob. — Na slij. str. (r. 9): ujutro se obavljaju javni poslovi (kako je o. Vlašić preveo negotia) a ne javni radovi. Par redaka dalje, prevodi se, da liturgijski obredi imaju i naročitu sakramentalnu snagu i moć, što je tautologija, a drugi izraz efficacia o. Vlašić prevodi točnije: djelotvornost. — Tako isto je liturgijski pravilniji njegov prijevod »slaviti« za celebrandum od »ponavljati« u našem priručniku (XII 5). — Nikako se ne može reći, da »su svi svećenici i klerici dužni prisustvovati misi Gospodinove večere« (XVI 12 odozdo), jer te dužnosti ne pozna ni taj Naputak ni kan. 862. na koji se on poziva. — Cancelli često služe i za »pričesnu ogradu« (4, 9), ali liturgijske knjige ne poznaju tog izraza. Malo redaka dalje prevodi se aula ecclesiae crkvenom lađom a moglo se jednostavno reći, da misnik škropi i kadi blagoslovljene grane prolazeći crkvom. Mjesto prijevoda: misnik i službenici dužno se poklone oltaru (9, 4 odozdo) ljepše bi zvučilo: poklone se oltaru prema propisu, ili još jednostavnije kako se isti izraz »facta debita reverentia« prevodi malo više: pokloni se. Statio uz naslove svih misa svete sedmice previše se doslovno prevodi: stajanje. — U predslovlju Mise krizme nekako čudno zvuči: da se ulije sveto pomazanje (»Bogoslužje« bolje: da se po svetom pomazanju). — Želi se da divnu antifonu »Ubi caritas et amor« sve više pjeva i puk, ali onda bi trebalo propisati jedan prijevod, a teško da to bude prijevod našeg priručnika, u kojemu uz to svaki redak svršava točkom i kad ta nikako ne ide. Poznato je kako naš jezik voli glagole, a tu su u 2. R. i latinski glagoli prevedeni imenicama, dok su drugi naši prijevodi našli lijepe glagole. — U prvoj molitvi Svetog petka tumači se izraz »zemaljski čovjek« dodatkom »Adama«, a »nebeski čovjek« isto tako dodatkom »Isusa Krista«; bez obzira koliko je prikladno u prijevod unositi nove izraze svakako se onda ta molitva, jer Isusa Krista spominje na kraju (v. Codex rubr. 115 c), u našem prijevodu ima završiti: Koji s tobom živi... a ne kako je ostalo u priručniku. — U mo-

litvi za jedinstvo kršćana (105, 3) nije najsretniji prijevod: udostoji njih životom po istini (bolje: njih koji slijede istinu). Malo dalje teolog zna koji je »u starini stečeni narod« i šta znači taj pridjev, ali bi puku bilo jasnije: jednom (ili odavna) izabrani narod. — Teško bi bilo dokazati da »incensi huius sacrificii« (na str. 126, 2 Exsultet-a) treba prevesti »žrtvu ovog izgaranja«, jer vjerojatno »incensum« ovdje znači jednostavno »upaljenu svijeću«, koji se pridjev nalazi u molitvi na kraju blagoslova iste svijeće (118, 9). — Pravo je da se vinea (132, 11 odozdo) prevela lozom a ne vinogradom, samo se i Sorek moglo prevesti, kako mnogi prevode, »plemenitom« lozom a ne nama nepoznatom vrstom loze. — Kad je naš priručnik s pravom odstupio od nekih izraza našega hrv. Obrednika, mogao je i u velikim litanijama staviti sv. Agnezu, čije ime dolazi od grčkog pridjeva »hagne«, a ne od lat. riječi agnus-Janja. Isto bi tako bilo bolje na svršetku tih i svih litanija neobični »odnimaš« zamijeniti u »oduzimaš«, kako su naši biskupi odredili da se taj usklik moli u sv. Misi. — Na svečanoj Misi uskrsnog bdjenja trebalo je i u prijevodu ostaviti bezlični »non dicitur«, pogotovo kad na svečanoj Misi misnik više ne govori prikaznu pjesmu nego bi je imali drugi pjevati.

Novine. Kako je relativno gore spomenuto načelo o vjernom prevođenju pokazuje i početak Exsulteta: liturgijski su stručnjaci mišljenja da je mjesto »divina mysteria« pravilnije čitanje »ministeria«, ali nije poznato da je ta varijanta već preuzeta u neko službeno izdanje, a ipak naš priručnik prevodi: službenici Božji. A kad se postupalo tako napredno, nije trebalo za pjevanje muke ostaviti lat. slovo S, a C samo transkribirati u K. Malo će se tko sjetiti da ta slova u lat. izvorniku zapravo označuju način pjevanja: C-eleriter, jer se tekst pjevao nešto brže, a S-ursum, jer se uzvike mnoštva i pojedinaca pjevalo višim glasom. Mjesto zagonetnih C i S o. Vlašić je još u »Evanđelistaru« uveo razumljive: P-jevač i J ili Z (jedan ili zbor). — Kad isti predgovor ističe da se prijevod osvrtao na naše tradicije, zašto nije ostavio u Dalmaciji uvriježeni naziv »Povečerje«? On taj čas mnogo bolje označuje od »Povečernje« (koja se na str. 115, 7 tako zove i kad se ne moli Večernja), jer Completorium nema nikakve veze s Večernjom nego se kao večernja molitva redovito moli poslije večere, a može se moliti i poslije anticipiranog Matutina.

Od novina našeg priručnika naročito upada u oči za mnoge naše krajeve neobičajan pridjev: Gospodinov. U vezi s tim evo jedne želje i molbe: da bi kompetentni konačno rekli odlučujuću riječ s obzirom na naš naziv za tako u bibliji i liturgiji česti Kyrios-Dominus. Šteta da su se u svoje vrijeme neki suprotstavljali Dru Kniewaldu, kad je u svojem misalu imao Gospod. Taj se izraz razlikuje od ljudskog gospodina, bio je uobičajen u našim crkvama sa stsl. bogoslužjem, a »Blagovest« je jednom spomenula i ekumenski razlog: upotrebljavaju ga istočnjaci. Još bi se možda više puta moglo izraz Kyrios najbolje prevesti Gospodar kao što je to učinio na nebrojeno mjesta Dr Zuvić u svojem novom prijevodu misnih perikopa što ga je svojedobno stavio na raspolaganje prevodiocima misala. Kako zaista lijepo odgovara u 1. ant. ophoda na Svijećnicu: Gospodar života i smrti, iako lat. izvornik tu ima Dominus a ne Dominator. Ako se ostane samo kod »Gospodin« (naš priručnik ipak ima u 1. ant. kod dijeljenja grana na Cvjetnicu: Gospod), onda će logično trebati svi prihvatiti i pridjev: Gospodinov (naš priručnik ipak na str. 86, 17—18 i 149, 5 i 2 odozdo ima: Gospodnji), iako je lako uvidjeti da je to barem u naslovu arhaizam, naročito kad se stavi na kraju kao što naš priručnik uvijek naziva: Petak muke i smrti Gospodinove. Teško će se on tako svuda zvati a onda bi bilo bolje da ne stoji ni u suvremenoj knjizi.

Uz primjedbu da će inteligentan čitalac sam znati što će od ovoga ispraviti u tom priručniku ponavljam želju: neka svi ove opaske shvate dobronamjerno kako su i napisane, pa makar ništa ne koristile. A svima kojima dugujemo toliko očekivani »Obnovljeni obred svete sedmice« budimo zaista zahvalni.

O. MARTIN KIRIGIN OSB

KONCELEBRACIJA

povijesni pregled i pastoralne refleksije

Među pitanjima, koja su u našem stoljeću na poseban način zanimala pobornike liturgijskog pokreta, pitanje koncelebracije — barem kroz posljednjih dvadesetak godina — bilo je često na dnevnom redu. I kao što to biva za svaku novu stvar, i ovo je pitanje imalo svojih pobor-